

Barbara Demick

NIMIC DE INVIDIAT

Redactor: *Ioana Bârzeanu*
Tehnoredactor: *Mariana Radu*
Copertă: *Alexandra Comșa*
Foto copertă: *www.shutterstock.com*

Titlul original: ***NOTHING TO ENVY. ORDINARY LIVES IN NORTH KOREA***

Copyright © 2009 by Barbara Demick

© 2014 Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
editurii METEOR PUBLISHING

Contact:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuție la:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: carte@meteorpress.ro
www.meteorpress.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DEMICK, BARBARA

Nimic de invidiat : vieți obișnuite din Coreea de Nord /
Barbara Demick ; trad.: Mihai-Dan Pavelescu. - București :
Meteor Publishing, 2013
ISBN 978-606-8469-59-1

I. Pavelescu, Mihai-Dan (trad.)

94(519)

Barbara Demick

NIMIC DE INVIDIAT

Vieți obișnuite din Coreea de Nord

Traducere din limba engleză
de *Mihai-Dan Pavelescu*

CUPRINS

NOTA AUTOAREI	7
1 ♦ ȚINÂNDU-SE DE MÂNĂ PE ÎNTUNERIC	9
2 ♦ SÂNGE PĂTAT	23
3 ♦ DEVOTATĂ REGIMULUI	41
4 ♦ CUFUNDAREA ÎN BEZNĂ	61
5 ♦ IDILĂ VICTORIANĂ	78
6 ♦ „AMURGUL ZEULUI”	93
7 ♦ DOUĂ STICLE DE BERE PENTRU O PERFUZIE	105
8 ♦ ACORDEONUL ȘI TABLA NEAGRĂ	118
9 ♦ CEI BUNI MOR PRIMII	133
10 ♦ NEVOIA TE ÎNVAȚĂ	146
11 ♦ RÂNDUNELE CĂLĂTOARE	158
12 ♦ DEZORDINEA ÎNCÂNTĂTOARE	171
13 ♦ BROAȘTELE DIN PUȚ	182
14 ♦ RÂUL	195
15 ♦ EPIFANIA	207
16 ♦ NEVASTA MIJLOCITĂ	216
17 ♦ DESCHIDE OCHII ȘI ÎNCHIDE GURA	227
18 ♦ PĂMÂNTUL FĂGĂDUINȚEI	235
19 ♦ STRĂINI ÎN PROPRIA LOR PATRIE	248
20 ♦ REUNIRI	258
EPILOG. AȘTEPTÂND	275
MULȚUMIRI	285
NOTE	288
DESPRE AUTOARE	303

NOTA AUTOAREI

ÎN ANUL 2001 am plecat la Seul în calitate de corespondentă pentru ziarul *Los Angeles Times*, urmând să expediez reportaje despre ambele state coreene. La vremea aceea, jurnaliștii americani care doreau să viziteze Coreea de Nord întâmpinau mari dificultăți. Chiar și după ce am reușit să intru în țară, am constatat că era aproape imposibil să realizez vreun reportaj. Jurnaliștilor occidentali le erau repartizate „escorte”, care aveau misiunea de a nu le îngădui conversații neautorizate cu localnicii și de a le restricționa itinerarul numai la monumentele istorice alese cu grijă. Nu se permitea absolut niciun contact cu cetățenii obișnuiți. În fotografii și la televiziune, nord-coreenii apăreau aidoma unor automate, bătând pas de defilare la paradele militare sau efectuând exerciții de gimnastică în masă, ca omagii aduse conducerii de stat. Privind fotografiile acelea, încercam să discern ce se ascundea în spatele acelor chipuri inexpressive.

În Coreea de Sud am început să discut cu nord-coreeni care ceruseră azil politic, fugind în Coreea de Sud sau în China, și astfel a început să se contureze un tablou al vieții reale din Republica Populară Democrată Coreeană. Am scris pentru *Los Angeles Times* o serie de articole despre foști locuitori din Chongjin, un oraș din nordul extrem al țării, gândindu-mă că puteam verifica mai ușor datele și informațiile primite, dacă discutam cu mai mulți oameni despre același loc. Doream ca locul respectiv să fie departe de imaginile retușate și lustruite pe care guvernul nord-coreean le arată vizitatorilor, chiar dacă asta însemna să scriu despre un loc interzis turiștilor străini. Chongjin este al treilea mare oraș din Coreea de Nord și unul dintre cele mai afectate de foametea de la mijlocul anilor 1990. În același timp, este aproape complet închis pentru străini. Am avut șansa de a întâlni mulți oameni minunați din Chongjin, care au fost atât deschiși și coerente, cât și generoși cu timpul lor. *Nimic de invidiat* a rezultat din seria aceea inițială de articole.

Cartea se fundamentează pe șapte ani de conversații cu nord-coreeni. Am modificat doar unele nume, pentru a-i proteja pe cei care continuă să trăiască în Coreea de Nord. Toate dialogurile sunt realizate

pe baza relatărilor uneia sau mai multor persoane care au participat la ele. Am încercat pe cât am putut să coroborez istoriile pe care le-am auzit și să le pun în concordanță cu comunicatele publice. Descrierile locurilor pe care nu le-am vizitat personal provin de la fugari, din fotografii și materiale video. Atât de multe aspecte din Coreea de Nord rămân impenetrabile, încât ar fi absurd să susțin că am înțeles totul corect. Sper că într-o bună zi Coreea de Nord se va deschide și vom putea judeca singuri ce s-a întâmplat de fapt acolo.

ȚINÂNDU-SE DE MÂNĂ PE ÎNTUNERIC

DACĂ VEȚI PRIVI fotografiile făcute noaptea din satelit deasupra Orientului Îndepărtat, veți zări o pată mare, lipsită în mod straniu de lumină. Regiunea aceea întunecată este Republica Populară Democrată Coreeană.

În vecinătatea acestei misterioase găuri negre, Coreea de Sud, Japonia și, mai recent, China scânteiază practic de prosperitate. Chiar de la sute de kilometri altitudine, panourile publicitare, farurile vehiculelor și luminile stradale, neoanele lanțurilor de localuri fast-food apar ca punctulețe albe, semn că acolo există oameni care își văd de treburile lor în calitate de consumatori de energie ai secolului al XXI-lea. Iar apoi, în mijlocul tuturor, o întindere de beznă aproape de mărimea Angliei. Este de neînțeles cum un stat cu 23 de milioane de locuitori poate să apară la fel de nelocuit ca oceanele. Coreea de Nord este pur și simplu o pată neagră.

Coreea de Nord a început să se cufunde în întuneric la începutul anilor 1990. Odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice, care-și susținuse vechiul aliat comunist cu produse petroliere ieftine, s-a prăbușit și economia inefficientă a Coreei de Nord. Centralele energetice au ruginit și s-au ruinat. Luminile s-au stins. Oameni flămânzi au escaladat stâlpii de înaltă tensiune pentru a fura sârma de cupru pe care să o schimbe în locul hranei. Când soarele coboară spre orizont, peisajul devine tot mai cenușiu și căsuțele sunt înghițite de noapte. Sate întregi dispar în amurg. Până și în unele cartiere din capitala „expoziție” Phenian/Pyongyang, poți să mergi noaptea pe mijlocul unei străzi principale fără să vezi clădirile care o mărginesc.

Privind neantul care este Coreea de Nord în prezent, străinii se gândesc la sătucuri îndepărtate din Africa sau Asia de Sud-Est, unde încă n-au ajuns civilizația și electrificarea. Însă Coreea de Nord nu-i un stat subdezvoltat, ci pur și simplu unul care a ieșit din rândul statelor dezvoltate. Dovezile trecutului și ale pierderilor sale pot fi văzute legănându-se deasupra tuturor șoselelor importante: firele scheletice ale rețelei electrice care acoperea cândva toată țara.

Nord-coreenii trecuți de vârsta mijlocie își amintesc vremurile când aveau mai multă electricitate (și chiar alimente) decât verii lor proamericani din Coreea de Sud, ceea ce amplifică umilința nopților petrecute în beznă. În anii 1990, SUA s-au oferit să ajute rezolvarea problemelor energetice ale Coreei de Nord, cu condiția ca Phenianul să renunțe la programul de înarmare nucleară. Înțelegerea a eșuat însă după ce administrația Bush i-a acuzat pe nord-coreeni de încălcarea promisiunilor. Nord-coreenii se plâng cu amărăciune de întuneric, pe care continuă să-l pună în seama sancțiunilor Statelor Unite. Ei nu pot citi seara și nu pot urmări programele TV.

— Fără electricitate, nu avem cultură, mi-a spus cândva, acuzator, un agent de pază nord-coreean voinic.

Dar întunericul are și avantajele lui. Mai ales dacă ești adolescent și te întâlnești cu cineva cu care nu dorești să fii zărit.

Când adulții merg la culcare, iarna chiar de la ora 19:00, este destul de ușor să te strecuri afară din casă. Bezna aduce intimitate și libertate, la fel de rare în Coreea de Nord ca și electricitatea. Învăluit într-o mantie de invizibilitate, poți face orice vrei, fără să te temi de ochii iscoditori ai părinților, vecinilor sau ai poliției secrete.

Am cunoscut mulți nord-coreeni care mi-au mărturisit cum au ajuns să iubească întunericul, dar cel mai profund m-a impresionat povestea unei adolescente și a prietenului ei. Ea avea doisprezece ani, când a cunoscut un băiat cu trei ani mai mare dintr-o așezare vecină. Familia ei ocupa un rang modest în sistemul complicat al mecanismelor de control social din Coreea de Nord. Dacă ar fi fost văzuți împreună în public, ar fi fost afectat nu numai viitorul carierei băiatului, ci și reputația fetei, de tânără virtuoasă. De aceea, întâlnirile lor n-au fost altceva decât lungi plimbări pe întuneric. Oricum nu puteau face altceva; când au început să iasă cu adevărat împreună, la începutul anilor 1990, din cauza restricțiilor privind electricitatea nu mai funcționau nici restaurantele, nici cinematografele.

Cei doi se întâlneau după cină. Fata își instruisese prietenul să nu ciocănească la ușa din față și să riște întrebări din partea surorilor ei mai mari, a fratelui mai mic sau a vecinilor curioși. Toți aceștia locuiau într-o clădire lungă și îngustă, în spatele căreia se afla o latrină comună pentru o duzină de familii. Casele erau despărțite de stradă printr-un zid alb, înalt până în dreptul ochilor. Băiatul a găsit în

spatele zidului un loc unde putea sta neobservat, pe măsură ce lumina zilei pălea. Zăngănitul farfuriilor spălate de vecini sau zgomotele făcute de utilizatorii privatei îi acopereau sunetele pașilor. Băiatul o aștepta două ore, poate trei. Nu conta. Ritmul vieții este mai lent în Coreea de Nord. Nimeni nu are ceas.

Fata apărea imediat cum reușea să scape de familie. Pășind afară își mija ochii în beznă, neizbutind să-l zărească la început, dar simțindu-i cu certitudine prezența. Nu se sinchisea să se fardeze – pe întuneric n-ai nevoie de așa ceva. Uneori purta uniforma de școală: fustă bleumarin, care îi acoperea pudic genunchii, bluză albă și cravată roșie, toate făcute din material sintetic, ușor șifonabil. Era îndeajuns de tânără pentru a nu-și face griji cu privire la aspectul exterior.

La început, mergeau tăcuți, după care glasurile se transformau treptat în șoapte, apoi într-o conversație normală. Părăsind satul și avântându-se în noapte, păstrau între ei distanța de o lungime de braț, până erau siguri că nu vor fi observați.

Aproape imediat în afara localității, drumul pătrundea într-un crâng aflat pe terenul unei stațiuni de izvoare termale. Cândva, stațiunea aceea se bucurase de renume; apele ei cu temperatura de 55° C obișnuiau să atragă numeroase autobuze cu turiști chinezi aflați în căutarea unor cure pentru artrită și diabet, însă acum băile termale funcționau rareori. La intrare se afla un bazin dreptunghiular înconjurat de un parapet din piatră. Potecile care străbăteau stațiunea erau mărginite de pini, arțari japonezi și favoriții fetei – arborii ginkgo, din care toamna cădeau frunze galben-muștar delicate, de forma unor evantaie orientale perfecte. Pe colinele din jur, copacii fuseseră tăiați de oamenii aflați în căutare de lemne de foc, dar cei de la băile termale erau atât de frumoși, încât localnicii îi respectau și nu-i atingeau.

În rest, stațiunea era neîngrijită. Arborii nu erau curățați de uscături, băncile din piatră crăpaseră, iar aleile cu dale lipsă arătau ca niște guri știrbe. La mijlocul anilor 1990, aproape totul în Coreea de Nord era uzat, spart, defect. Țara cunoscuse și zile mai bune. În timpul nopții, imperfecțiunile nu erau totuși atât de bătătoare la ochi. Bazinul cu apă termală, murdar de mâl și cu suprafața apei acoperită de lintiță, era luminos, reflectând cerul de deasupra.

În Coreea de Nord cerul nopții oferă o imagine de neuitat. Este, poate, cel mai scânteietor din Asia de Nord-Est, unica regiune lipsită

de praful de cărbune, nisipul din deșertul Gobi și monoxidul de carbon care îmbăcesc restul continentului. În trecut, fabricile nord-coreene contribuiseră la formarea plafonului noros, dar situația s-a schimbat. Nu există lumini artificiale care să concureze cu intensitatea stelelor ce îi gravează cerul.

Cuplul de adolescenți se plimba prin noapte, împrăștiind în urmă frunzele de ginkgo. Despre ce vorbeau ei? Despre familii, despre colegi, despre cărțile pe care le citiseră – orice subiect era nesfârșit de fascinant. După mai mulți ani, când am întrebat-o pe fată care erau amintirile cele mai fericite din viața ei, mi-a povestit despre acele nopți.

Astfel de detalii nu apar în fotografiile făcute de sateliți. De obicei, oamenii analizează Coreea de Nord din depărtare, să zicem din sediul CIA din Langley, statul Virginia, ori din catedra de studii est-asiatice a unei universități. Ei nu se gândesc nicio clipă că în mijlocul acestei găuri negre, în țara aceasta întunecată și mohorâtă în care milioane de oameni au murit de inaniție, există și iubire.

* * *

CÂND AM ÎNTÂLNIT-O pe fata aceea, era o femeie în vârstă de 31 de ani. Mi-ran (așa o voi numi în cartea de față) fugise din țară în urmă cu șase ani și trăia în Coreea de Sud. Îi solicitasem un interviu pentru un articol pe care-l scriam despre refugiații nord-coreeni.

În anul 2004 am fost trimisă la Seul ca șefă de birou a ziarului *Los Angeles Times*, cu misiunea de a scrie despre întreaga Peninsulă Coreeană. În cazul Coreei de Sud a fost simplu. Era a treisprezecea putere economică a lumii, o democrație înfloritoare, chiar dacă uneori zgomotoasă, care avea una dintre cele mai agresive prese din Asia. Membrii guvernului le dădeau reporterilor numerele telefoanelor mobile și nu se simțeau deranjați să fie sunați la orice oră. Coreea de Nord se situa la cealaltă extremă. Comunicarea țării cu lumea din exterior se limita în general la tirade scuipate de Agenția Centrală de Știri Coreeană, poreclită „Marele Vituperator” pentru stilul ridicol și bombastic, despre „ticăloșii yankei imperialiști”. Statele Unite luptaseră de partea Coreei de Sud în Războiul Coreean din 1950-1953, prima conflagrație marcantă din Războiul Rece, și continuau să aibă acolo 40.000 de militari. Pentru Coreea de Nord, războiul părea să nu se fi sfârșit încă, într-atât de vie și colerică îi era ostilitatea.